

Gosoota Tawhiida-Kutaa 2

Description

Jireenya namaa keessatti wanti garmalee barbaachisaan Gooftaa nama uumee fi kunuunsu beekuu fi ajaja Isaatiif buluudha. Akkuma kutaa darbe keessatti jenne hiika Rabb (Gooftaa) keessaa tokko kan waa fooyyessu, guddisu, kunuunsu, qananiisudha. Allaahn Rabb (Gooftaa) waa hundaati. Kana jechuun Kan isaan uume, guddisu, kunuunsu, qananiisu fi jireenyaa fi turtiif wantoota isaan barbaachisu kan dhiyeessuuf Isa. Sakandii takkaaf qananii fi eeggumsi Isaa osoo isaan irraa citee jiraachu hin dandaâ€™an. Fakkeenyaf, qilleensi fi bishaan qananii Rabbiin uumamtoota qananiise. Qilleensi fi bishaan dhabamnaan umamtoonni sakandii takkaaf jiraachu hin dandaâ€™an. Kanaafu, Rabbi akkanatti nama qananiisu fi eeguu beekanii Isa qofa gabbaruun karaa tokkicha gammachuu fi milkaaâ€™innatti nama baasudha. Kutaa darbe irraa itti fufuun gosoota tawhiida hafan lamaan haa ilaallu.

2ffaa- Tawhiidu al-asmaâ€™a wa sifaat (Tawhiida Maqaalee fi Amalootaa)

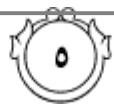
Kana jechuun gara hundaan amaloota gaggaarii fi gurguddaan kan guuttame Rabbi Tokkicha qofa akka taâ€™e amanuudha^[1]. Jecha biraatiin Rabbiin (subhaanahu wa taâ€™aala) kitaaba Isaa keessatti yookiin arraba Ergamaa Isaa irratti wanta Ofiin itti of waame fi wanta ofiin itti of ibseen tokkichoomsudha. Kunis kan taâ€™u, osoo hin micciriin, hin dhabamsiisiin,akkana akkana osoo hin jedhin, osoo wayittu hin fakkeessin wanta Rabbiin mirkaneesse mirkaneessu (isbaat) fi wanta Inni dhabamsiise dhabamsiisudha (nafiyyi gochuudha)^[2].

Amaloonni gara hundaan guutuu taâ€™an Rabbi qofaaf taâ€™u. Rabbiin ala eenyulle amalootaa guutuu kanniin qabaachu hin dandaâ€™u. Wanta hundaa beekuun amala Rabbi keessaa tokko. Rabbiin malee eenyulle wanta hundaa samii fi dachii keessa jiran beekuu hin dandaâ€™u. Amaloonni hirâ€™uu taâ€™an Rabbiif hin malan. Fakkeenyaf, rafuun, muguun, nyaachun, dhuguu fi kkf Rabbiif hin malan. Sababni isaas, amaloonni kunnin dadhabbinnaa fi hirâ€™inna agarsiisu. Namni waan dadhabuuuf ni rafa, ni muga, ni nyaata, ni dhuga. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa dadhabbiir irraa qulqulluudha.

Rabbii keenya kan beeknuun sifaata (amaloota) gugguutuu Qurâ€™aanaa fi sunnah Ergamaa Isaa (SAW) keessatti dhufaniini. Maqaalee fi sifaata Rabbiin Qurâ€™aana fi sunnah Ergamaa Isaa (SAW) keessatti ittiin of ibse (wassafe) osoo taâ€™axiila, tahriifa, takyiifa fi tamsiila hin godhiin haala Isaaf maluutiin ni mirkaneessina. Jechoonni armaan olii kunnin hiika cimaa qabuu hordofaa. Sababa kanaan seenaa keessatti namoonni baayâ€™een karaa sirrii irraa jallatan.

Taâ€™axiilaâ€“ jechuun sifaata (amaloota) Rabbii fudhachuu diduu fi dhabamsiisuudha. Yookiin garii isaanii mirkaneessanii garii isaanii mirkaneessu dhiisudha.

Tahriifaâ€“ jechuun hima hiika isaa ykn jecha isaa jijjiroon hiika ifaa (zaahiraa) irraa fageessuu fi jallisuudha. Gara afaan keenyatti yommuu deebisnu â€œHiika ykn jecha Micciruuâ€¢jechuudha. Fakkeenyaf, jecha Rabbii:

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ أَسْتَوَى

Jedhu keessatti hiika istawaa jedhu gara istawlaatti jijjiru. Kuni hiika isaa jijjiruu ykn micciruu waan taâ€™eef tahriif jedhama. Kuni sifaata Rabbii keessatti kan hin dandaâ€™amnee fi dogongora guddaadha. Namni gonkumaa wanta akkanaa hojjatu hin qabu.

Takyiifaâ€™ jechuun haala sifaanni (amalooni) irra jiran ibsu (â€œAkkana jira, akkana jiraâ€¢Jedhanii dubbachuudha).

Tamsiila jechuun wayitti fakkeessu jechuudha. Jecha biraatin, amalooni Rabbii amaloota uumamtootatiin wal fakkaatan jedhanii amanuudha.

Tawhiidni asmaaâ€™a wa sifaataa wantoota armaan olii afran irraa qulqulluu kan taâ€™eedha. Namni sifaata (amaloota) Rabbii taâ€™axiil godhee (dhabamsiise), maqaa fi amaloota keessatti Rabbiin hin tokkichoomsine. Ammas, namni Rabbii Tokkicha uumamtootaan wal fakkeesse, maqaa fi amaloota keessatti Rabbiin hin tokkichoomsine. Kanaafi, namoonni baayâ€™een tawhiida kana yoo dhiisan karaa sirrii irraa jallatu. Kiristaanonni sababni guddaan itti jallataniif Uumaa umamtootaan wal fakkeessu ykn umamtoota Uumaan wal fakkeessudha. Akkasumas, mushrikoonni fi namoonni karaa sirrii irraa kan jallataniif sababa isaan Uumaa uumamtootan wal fakkeessaniif.

Ragaaleen tawhiida kanaa akka armaan gadiitti dhiyaatu. Rabbiin Subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

â€œWanti Isa fakkaatu tokkollee hin jiru. Inni Dhagahaa, Argaadha.â€¢ Suuratu Ash-Shuura 42:11

â€œKana jechuun uumamtoota Isaa irraa wanti Rabbii oltaâ€™aa fakkaatu tokkollee hin jiru. Zaata Isaatiin, maqaalee Isaatiin, amaloota Isaatiini fi hojji Isaatiin wanti Isaan wal fakkaatu tokkollee hin jiru. Sababni isaas, maqaaleen Isaa hundii gagaariidha, amalooni Isaa hundi amaloota guutuu fi guddaa taâ€™aniidha; Rabbiin oltaâ€™aan hojiwwan Isaatiin umamtoota gurguddaa shariika (gargaaraa) tokko malee argamsiise. Rabbiin oltaâ€™an gama hundaan guutuu taâ€™uudhaan addaa fi tokkicha waan taâ€™eef wanti Isa fakkaatu tokkollee hin jiru. â€¢Inni Dhagahaadhaâ€¢, lugaan (afaan) hanga fedhe garagara haa taâ€™uu, haajaan hanga fedhe haa baayâ€™atu Rabbiin sagalee hundaa ni dhagaha. â€œArgaadhaâ€¢ halkan garmalee dukkanaaâ€™aa taâ€™e keessatti mixii gurraatti lafa irra deemtu ni arga.â€¢[\[3\]](#) Akkuma wantoota samii ol jiran hundaa argu, wantoota dachii irra jiranii fi dachii jala jiran hunda ni arga. Arguu irraa wanti Isa dhoowwu ykn haguugu tokkollee hin jiru. Wanti Isarraa dhokatu tokkollee hin jiru.

Ammas ni jedha:

﴿أَللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾

â€œRabbii! Dhugaan gabbaramaan Isa malee hin jiru. Maqaaleen gaggaariin kan Isaati.â€

Suuratu Xaahaa 20:8

قُلْ أَدْعُو اللَّهَ أَوْ أَدْعُو الرَّحْمَنَ أَيَّاً مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا
تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تَخَافِتْ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

١١٠

â€œJedhi, â€˜Allaah kadhaa yookiin Rahmaanin kadhaa, kamiinu yoo kadhattan Isaaf maqaalee babbareedoo taâ€™antu jira.â€™ Salaata keessatti sagalee kee [garmalee] ol hin fuudhin, [garmalees] gadi hin qabin. Garuu gidduu [lamaan] sanitti karaa [jiddu-galeessaa] hordofi.â€

Suuratu Al-Israa 17:110

â€˜Allaah kadhaa yookiin Rahmaanin kadhaaâ€™Kana jechuun yoo feetan yaa Allaah, yoo feetan yaa Rahmaan jedhaa. Lamaan isaanitu gara tokkotti deebiâ€™u. [kana jechuun lamaan isaanitu maqaa Rabiiti.] , â€œ[maqaa] kamiinu yoo kadhattan Isaaf maqaalee babbareedoo taâ€™antu jira.â€™ Kana jechuun maqaalee Rabbii keessaa kamininu yoo Isa kadhattan (duâ€™aayi gootan), Inni maqaalee gaggaarii fi babbareedo taâ€™an qaba^[4]. Yaa Rahmaan, Yaa Rahim, Yaa Ghaffaar, Yaa Razzaaq, Yaa Waduud fi maqaalee birootiin yoo Isa kadhattan, maqaaleen Isaa hundi babbareedodha. Hanqinna homaatu of keessaa hin qaban.

Wanti hubatamu qabu maqaaleen Rabbii hundi sifaata (amaloota) Isaa of keessaa qabu. Fakkeenyaf, Maqaalee Rabbii keessaa â€œAl-Aliim (Beekaa), Al-Ghafuur (Araaramaa), Al-Aziim (Guddaa), As-Samiiâ€™u (waan hundaa dhagahaa), Al-Basiiru (Waan hundaa Argaa)â€ Maqaaleen kunniin hundi sifaata of keessaa qabu. Sifaanni kunniinis wal-duraa duuban, â€œbeekumsa, araaramu, guddinna, dhagahuu, arguuâ€ taâ€™u. Beekumsa guutuu qabaachun sifaataa (amaloota) Rabbii keessaa tokko. Namaaf araaramuun sifaata Rabbii keessaa tokko. Akkusmas, guddinni, waan hundaa dhagahuu fi arguun sifaata Isaati. Akkuma maqaaleen Rabbii gaggaarii fi babbareedoo taâ€™an sifaanni (amalooni) Isaas guutuu fi gaggaariidha. Hanqinna wayiit u hin qaban. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثْلُ السَّوْءِ وَلِلَّهِ الْمَثْلُ أَلَّا يَلِيقُ وَهُوَ

الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

٦٠

â€œIsaan Aakhiratti hin amanneef amala gadheetu jiru. Rabbiif immoo sifaata ol taâ€™aatu jira. Inni Injifataa, Ogeessa.â€ Suuratu An-Nahl 16:60

Kana jechuun warroota Aakhiratti hin amanneef amaloota hanquu, hirâ€™uu fi fafee taâ€™antu jira. Kanneen akka kufrii, wallaalummaa fi salphinna. Rabbiif immoo amaloota guutuu hanqinna wayitu hin qabnetu jira. Gara hundaan amalootaa guutuu kan qabu Isa qofa. Warrooni Aakhiratti hin amanne

amaloota badaa fi gadhee waan qabaniif Rabbiin irratti kijiba dubbatu. â€œRabbitiin ilma ykn intala qabaâ€ jedhanii dubbachuu kijiba guddaa fi amala badaadha[5].

3ffaa- Tawhiidu Al-Uluuhiyyah

Jechi â€œUluuhiyyahâ€ jedhu jecha, â€œIlaahâ€ jedhu irraa kan dhufeedha. Akka lugaatti â€œIlaahâ€ jechuun â€œgabbaramaaâ€ jechuudha.

Sheykhul Islaam Ibn Taymiyyah ni jedha: â€œIlaahni gabbaramaadha. Gabbaramaan akka gabbaramu haqa kan godhatuudha. Akka gabbaramu haqa kan godhateef sifaata jaallatamaa jaalala guutuun jaallatamu fi gadi jechuu guutuu kan gadi jedhaniif Isa taasisuun waan ibsameefi.[6]â€ Kana jechuun gabbaramaan sifaata (amaloota) guutuu qabaachu qaba. Amaloonni guutuun kunniin jaalala guutuun akka jaallatamu fi akka Isaaf gadi jedhan kan taasisaniidha. Rabbitiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Ilaah (gabbaramaa Dhugaati). Kana jechuun qalbii guutuun garmalee kan jaallatamu fi garmalee kan gadi jedhanii fi sodaatan Rabbitiidha. Sababni isaas, amaloota gugguutuu waan qabuuf. Wantoonni Isaan ala jiran hundi amaloota gugguutuu gabbaramaa isaan taasisu hin qaban.

Ammas Sheykhul Islaam Ibn Taymiyyaan ni jedha: â€œGabbaramaan jallatamaa qalbiin jaalalaan gabbartu, isaaf gadi jettu, isa sodaattu fi kajeeltu, yeroo rakkoo gara isaatti deebitu, wanta ishii barbaachisu keessatti isa kadhattu, faayda ishii keessatti isarratti hirkattu, gara isaatti kan dheessitu, zikrii (Isa yaadachuun) tasgabbii kan itti argattu, jaalala Isaatti kan tasgabbooftudha. Kuni Rabbitiif qofa malee eenyufiglee hin taâ€™u. Kanaafii, Laa ilaah illa Allaahn jecha hundarra dhugaa taatedha[7].

Ibn Al-Qayyiim ni jedha: â€œIlaah (gabbaramaa) jechuun jaalalaan, garmalee kabajuun, gara Isaatti deebiâ€™uun, ol-guddisun, gadi of xiqqeessun, gadi of qabuun, sodaan, kajeellaani fi irratti hirkachuun kan qalbiin gabbartuudha.[8]â€ Kanaafu, ilaahni (gabbaramaa) kan garmalee jaallatamu, kabajamu, ol-guddifamu, kan isaaf of gadi xiqqeessanii fi of gadi qaban, sodaatan, waan hundaa irraa kajeelanii fi irratti hirkataniidha.

Ibn Rajab ni jedha: Ilah (gabbaramaa) jechuun kabajaa guddaan, jaalalaan, sodaan, kajeellaan, Isarratti hirkachuun, isa gaafachuu fi Isa kadhachuun ajaja Isaatti kan bulanii fi ajaja Isaa kan hin faallessineedha. Kuni hundi Rabbitiif malee eenyufiglee hin taâ€™u. Dhimmoota kanniin keessaa namni wanta tokkoon umamtoota hirmaachise, jecha isaa â€œLaa ilaah illa Allahâ€ jettu qulqulleessu keessatti hirâ€™inna ykn diiggaa fide.[9]â€ Kana jechuun namni Rabbitiin waliin ykn Rabbitiin dhiisee uumamtoota garmalee jaallatu, kajeelu, sodaatu, of gadi qabuuf, irratti hirkatuu fi kadhatus, Rabbitti waa qindeessee jira (shirkii hojjatee jira). Shirkiin immoo jecha Laa ilaah illa Allah (Haqaan gabbaramaan Rabbitiin malee hin jiru)â€ jedhu faallessa.

Kanaafu, Tawhiid Al-Uluuhiyyahâ€“ jechuun â€œIbaadaa keessatti Rabbitiin tokkichoomsuu fi amantii Isaaf qulqulleessudha.â€ Hiikni tawhiida kanaa jecha â€œLaa Ilaah illa Allah (Dhugaan gabbaramaan Rabbitiin malee hin jiru)â€ kan jettuudha. Ibaada yommuu jennu hojii qalbii fi hojii qaama kan hammatuudha. Hojii qalbii irraa kanneen akka sodaachu, obsa, irratti hirkachuun (tawwakkula), kajeellaa, jaalala, ol-guddisuu (garmalee kabajuu), gadi of qabuu, gadi of xiqqeessu fi ksf. Hojii arrabaa fi qaamaa irraa kanneen akka zikrii, duâ€™aayi, araarama kadhachuun (istighfaara), salaata (sagaduu), hajjii, sooma, jihaada, qalma fi ksf. Hojiiwan kunniin hundi Rabbitiif qofa taâ€™uu qabu.

Wanti guddaan Rabbiin ilma namaa itti ajaje tawhiida kana. Namoonni baayâ€TMeen tawhiida ar-rububiyya itti amanu. Garuu tawhiida al-uluhiiyya kana itti amanu ni didan. Rabbii gaditti wanta biraabaru. Kanarraa kan kaâ€TMe Tawhiida al-uluhiiyyah kanaafi kitaabban kan buâ€TMan, Ergamtoonni kan ergaman, namoonni muâ€TMinaa fi kaafiratti kan qoodaman. Rabbiin ni jedha, hiikni aayah: â€œDhugumatti Nuti, â€œRabbiin gabbaraa; taabota [gabbaruu] irraas fagaadhaa.â€ [Jechuun] ummata hunda keessatti Ergamaa erginee jirra. â€ Suuratu An-Nahl 16:36

Kaayyoon guddaan kitaabban itti buâ€TManii fi Ergamtoonni itti ergamaniif jecha Laa Ilah illa Allah labsuu fi mirkaneessuufi. Kana jechuun ilmaan namaa uumamtoota waa hin fayyannee dhiisanii Rabbii Tokkicha waan hundaa irratti dandaâ€TMaa taâ€TMe akka gabbaran itti qajeelchu fi waamudha. Rabbiin ni jedha:

وَمَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا أَللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الْدِينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَيُؤْتُوا الزَّكُورَةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيمَةِ

â€œGara haqaatti qajeelun, amanti Isaaf qulqulleessuun Rabbiin qofa gabbaruu, salaata sirreessanii salaatu fi zakaa kennuu malee homaa hin ajajamne. Kuni amanti qajeeladha.â€ Suuratu Al-Bayyinah 98:5

﴿ قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴾
لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴾

Jedhi, â€œDhugumatti, salaanni kiyya, qalmi kiyya, jireenyi tiyyaa fi duuti tiyya Rabbii Gooftaa aalamaa hundaatifii. Shariikni Isaaf hin jiru. Isuma kanatti ajajame, ani jalqaba Muslimootaati.â€ • suurat Al-Anâ€TMaam 6:162-163

Waaâ€TMee tawhiida kanaa ilaachisee balâ€TMinnaan barruu tana ilaalun ni dandaâ€TMama.
<http://sammubani.com/2018/06/30/gooftaan-kee-eenyu-kutaa-3ffaa/>

Wantoota Tawhiida Faalleessan

Gosooni Tawhiida sadan kunniin hundi faallaa isa faallessu qaba.

â€œTawhiidu ar-rububiyyaan Rabbiin Khaaliqa, kan sooru, kan jiraachisu, kan ajeesu, dhimmoota hundaa kan qindeessu fi tooâ€TMatu taâ€TMuu fi mootummaa Isaa keessatti shariika (hiriyaa) akka hin qabne mirkaneessuu fi dhugaan amanuu taâ€TMuu yoo beekte, faallaan kanaa- gabrichi Rabbiin waliin wanti biraabu wantoota armaan olii kanniin ni hojjata jedhee amanuudha. Kana jechuun akkuma Rabbiin umuu wanti kunis ni uuma, akkuma Rabbiin samii irraas bishaan buusun uumamtoota nyaachisu fi

obaasu wanti kunis kana ni hojjata, jedhee yaadu fi amanuudha. Gabaabumatti, namni tokko, wanta Rabbiin qofti hojjatu uumamtoota keessaa namni ykn malaaykan ykn Jinniin ykn wanti biraan ni hojjata jedhee yoo amane tawhiidu ar-rububiyyah faalleesse jira.

Tawhiidu al-asmaaâ€™a wa sifaatâ€™“ wanta Rabbiin ittiin of waamen Isa kadhachuu, wanta Inni ittiin of ibseenii fi wanta Rasuulli Isaa Muhammad (SAW) ittiin ibseen Isa ibsu fi waa itti fakkeessu dhiisu akka taâ€™e erga beekte, faallaan kanaa waa lama. Lamaan isaanitu ilhaad jedhamuun moggaafama.

1ffa- Maqaalee fi sifaata Isaa Qurâ€™aanaa fi hadiisota sahiih taâ€™an keessatti dhufan Isarree dhabamsiisudha. Fakkeenyaaaf, Rabbiin Arshii ol akka taâ€™ee Qurâ€™aanaa fi sunnaa keessatti kan mirkanaâ€™edha. Namni Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Arshii oli miti jedhu Tawhiidu al-asmaaâ€™a wa sifaat faallesse jira.

2ffa-Sifaata (amaloota) Rabbii oltaâ€™aa amaloota uumamtoota Isaatiin wal fakkeessu. Rabbiin akkana jedhee jira: â€œWanti Isa fakkaatu tokkollee hin jiru. Inni Dhagahaa, Argaadha.â€ Suuratu Ash-Shuura 42:11

Tawhiidu al-uluuhiyyan gosoota ibaada kaminiyyuu Rabbii oltaâ€™aa tokkichoomsu fi wanta Rabbiin ala jiran hundarrraa ibaada dhabamsiisu akka taâ€™e erge beekte, faallaan kanaa, Rabbiin ala wanta biraatiif ibaada gochuudha[10]. Fakkeenyaf, Rabbiin dhiisanii wanta biraatiif sujuudun, kadhachuu faallaa tawhiidu al-uluuhiyyaati.

Kitaabban Wabii:

- [1] [Ash-Shirku fiil qadiimi wal hadiisi-fuula 66](#), Abu Bakr Muhammad Zakariya
- [2] [Sharih Usuulu salaasa- fuula 40](#), Ibn Useymiin
- [3] [Taysirul Kariimil Rahmaani fii tafsiiri Kalaamil Mannaaniâ€“Abdurahmaan Naasir Saâ€™dii](#), fuula 888
- [4] [Zaadul Masiir-Ibn Al-Jawzii](#), Fuula 836
- [5] [Tafsiiru Qurxubii 12/344](#), Tafsiiru Saâ€™diyy-fuula 514
- [6] [Ash-Shirku fiil qadiimi wal hadiisi-fuula 53](#), Abu Bakr Muhammad Zakariya
- [7] [Madda olii](#)
- [8] [Madda olii-fuula 54](#)
- [9] [Madda olii-fuula 54](#)
- [10] [Min maâ€™aalim Tawhiid](#) fuula 21-22, Sheyk Abdurazzaaq bin Abdul-Muhsin Badri

Date Created

June 21, 2019

Author

admin